

відповідатиме за грабіж. У ситуації, коли таємне заволодіння чужим майном переходить у відкрите (наприклад, при вчиненні крадіжки раптово з'являється потерпілий, охоронець тощо), дії винної особи також будуть кваліфіковані як грабіж.

На перший погляд, ці два злочини – шахрайство та грабіж – є надто різними, аби при кваліфікації виникали складнощі у їх розмежуванні. Тим не менше слід звернути на це окрему увагу. Давиденко В.Л. у своєму дослідженні зазначає, що майже у 60 % шахраї шляхом обману та зловживання довірою пропонують потерпілим особам послуги, не маючи при цьому наміру їх надати. Так, наприклад, 1 листопада 2013 року Червонозаводським районним судом м. Харкова була розглянута кримінальна справа № 646/10036/13-к, у якій було встановлено, що винна особа під приводом надання послуги встановлення металево-пластикових вікон, не маючи справжніх намірів на надання даної послуги, діючи з корисливих спонукань, шляхом обману та зловживання довірою потерпілої, склала недостовірний договір від імені ТОВ, бланк якого відшукала та роздрукувала з глобальної мережі Інтернет, не будучи працевлаштованим на підприємстві ТОВ, внаслідок чого заволоділа грошовими коштами у розмірі 2100 грн., з місця скоєння злочину з викраденим зникла, розпорядившись ним на свій розсуд [3].

Отже, сама по собі пропозиція винної особи надати послугу потерпілій особі, яку насправді винна особа від початку не має наміру надавати, а прагне лише обернути чуже майно на власну користь та розпорядитись ним на власний розсуд, є підставою для кваліфікації вчиненого саме як шахрайство. На відміну від останнього при грабежі дії винної особи мають протиправний для присутніх характер, спрямовані на відкрите заволодіння чужим майном і ця мета не приховується.

Таким чином, доходимо висновку, що в теорії два таких різновиди розкрадань як шахрайство та грабіж мають притаманні лише їм особливості та відмінні риси. Проте на практиці розмежування цих злочинів залежить від максимально повного встановлення обставин вчиненого (тобто складових діяння як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони конкретного складу злочину).

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 01.05.2020).
2. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін. ; за ред. В. В. Сташиса, В. Я. Тація. 4-те вид., переробл. і допов. Х., Право, 2010. 608 с.
3. Давиденко В.Л. Місце шахрайства серед злочинів проти власності (кримінологічний аспект). *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2014. Вип. 24. Т. 4. С. 16–18.

Ступницький В.

*курсант III курсу
навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: к.ю.н., доц.,
доцент кафедри кримінального права НАВС
Акімов М. О.*

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТАТТЕЮ 192 КК УКРАЇНИ

Злочини проти власності є однією з найпоширеніших і найнебезпечніших суспільно небезпечних посягань, позаяк вони спричиняють шкоду одному із найцінніших соціальних благ – праву власності. Захист цього права має особливе значення, оскільки економічна свобода власності є підґрунтям політичної, національної та релігійної свобод.

У чинному КК України відповідальність за злочини проти власності закріплено в розділі VI «Злочини проти власності» Особливої частини. Найчастіше у слідчій та судовій практиці

застосовуються норми про крадіжку (ст. 185), грабіж (ст. 186), розбій (ст. 187), вимагання (ст. 189) та шахрайство (ст. 190).

Проте непоодинокі випадки, коли навіть під час судового розгляду відбувається перекваліфікація вчиненого. Так, у справі № 450/1314/17, що була розглянута 2 жовтня 2019 року Личаківським районним судом м. Львова, відповідно до ч. 3 ст. 337 КПК України суд змінив правову кваліфікацію дій обвинуваченого з ч. 3 ст. 190 КК України на ч. 2 ст. 192 КК України, оскільки саме ч. 2 ст. 192 КК України передбачає відповідальність за заподіяння майнової шкоди у великих розмірах шляхом обману або зловживання довірою за відсутності ознак шахрайства, що і було встановлено під час судового розгляду [1].

Саме для уникнення таких випадків, а також для підвищення ефективності досудового розслідування, слід докладно розглянути відмінності між статтями 190 та 192 КК України, визначити проблеми, що виникають при кваліфікації вчиненого, та знайти шляхи їх вирішення.

Згідно статті 192 КК України кримінально караним є заподіяння значної майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою за відсутності ознак шахрайства. Кваліфікуючими ознаками даного злочину є вчинення тих самих діянь за попередньою змовою групою осіб або заподіяння ними майнової шкоди у великих розмірах. Відповідно до примітки до цієї статті майнова шкода визнається значною, якщо вона у п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а у великих розмірах – у сто і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян [2]. Станом на сьогодні один неоподатковуваний мінімум доходів громадян дорівнює 1051 грн.; звідси значною буде майнова шкода, якщо вона перевищуватиме 52 550 грн., а у великих розмірах – така, що перевищує 105 100 грн.

Основна відмінність статей 192 та 190 КК України полягає у конструкції об'єктивної сторони вчиненого злочину. При заподіянні майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою відсутні ознаки шахрайства, тобто особа не заволодіває чужим майном, не обертає його на свою або інших осіб користь, не отримує права на таке майно. Аналогічно і власник не позбавляється реально належного йому майна – воно не вибуває з його фондів. Заподіяння майнової шкоди може виявлятися в таких формах:

- 1) незаконне використання чужого майна (незаконне користування);
- 2) ухилення від сплати обов'язкових платежів;
- 3) обертання на власну користь грошових коштів, які на підставі тих або інших договорів і зобов'язань мають надійти на користь власника [3, с. 219-222].

Незаконне використання (незаконне користування) чужого майна являє собою протиправне безоплатне використання чужого майна всупереч інтересам власника для отримання майнових вигод. Прикладом може бути справа № 556/563/17, яка була розглянута 16.01.2019 Володимирецьким районним судом Рівненської області. Установлено, що 17.02.2017 року ОСОБА_1 діючи умисно, з метою використання майна, належного ОСОБА_4, – автомобіля марки »FIAT-DUCATO 2.5D«, д.н.з. НОМЕР_1, 1992 року випуску, яким користувався ОСОБА_5, – всупереч інтересам власника, для особистого незаконного збагачення, шляхом обману, без мети шахрайства, на підставі усної домовленості, укладеної влітку 2015 року, відремонтувати вказаний автомобіль, утримував його поблизу свого господарства по АДРЕСА_1 однак, не маючи на меті виконувати взяті на себе зобов'язання, самостійно розпорядився зазначеним майном на власний розсуд, а саме розкомплектував та продав на запчастини вказаний автомобіль, чим позбавив потерпілого можливості використовувати його на власний розсуд і отримати певний дохід. Згідно експертного висновку з оцінки рухомого майна від 07.03.2017 року, середня ринкова вартість вантажного автомобіля марки »FIAT-DUCATO 2.5D«, д.н.з. НОМЕР_1, 1992 року випуску, станом на 17.02.2017 року становила 61 692 грн. В результаті розгляду справи ОСОБА_1 визнано винуватим у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 192 КК України, та призначено покарання у виді арешту строком на 1 (один) місяць [4].

Ухилення від сплати обов'язкових платежів полягає в тому, що суб'єкт шляхом обману не передає державі, організації або громадянину своє особисте майно (обов'язкові платежі), що він

зобов'язаний був передати. Дану форму заподіяння майнової шкоди потрібно відрізнити від злочину, передбаченого ст. 212 КК України «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)». В останньому випадку злочин також вчиняється (або може вчинитися) шляхом обману. Проте, у даному випадку особливістю є те, що суб'єкт злочину ухиляється від сплати спеціальних видів платежів – податків, зборів, інших обов'язкових платежів, що входять до системи оподаткування, за умови, що ці діяння призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів у розмірі, зазначеному у примітці до даної статті, а саме: суми податків, зборів і інших обов'язкових платежів, які в три тисячі і більше разів перевищують установлений законодавством неоподатковуваний мінімум доходів громадян, і передбачене як злочин у сфері господарської діяльності [3].

Обертання на власну користь платежів, які мали б надійти власнику від окремих громадян або організацій, характеризується тим, що обов'язкові платежі, які мали б надійти за надані майнові послуги організаціям або громадянам, винний обертає на свою користь.

У заподіянні майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є суспільно небезпечні наслідки – згадана шкода. Але при шахрайстві вона полягає в позбавленні власника (потерпілого) належного йому майна внаслідок протиправного заволодіння ним і обернення його винним на свою або інших осіб користь. При заподіянні ж майнової шкоди, залежно від форми його вчинення, вона полягає у вартості використаного або спожитого майна, або в розмірі платежів, що мали б надійти, але не надійшли внаслідок обману або зловживання довірою до фондів власника [3, с. 219-222].

Ще однією проблемою застосування статті 192 КК України є встановлення достатньо високих матеріальних наслідків для кваліфікації діяння за даною статтею. Як уже було зазначено, значною буде майнова шкода, якщо вона перевищуватиме 52 550 грн., а у великих розмірах – така, що перевищує 105 100 грн. У випадку якщо розмір завданої майнової шкоди буде меншим, ніж 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, за умови відсутності ознак шахрайства, буде відсутня об'єктивна сторона злочину, а отже, і склад злочину, тобто, особа не буде нести кримінальної відповідальності. У такому випадку відшкодування збитків можливе лише в порядку цивільного судочинства.

Під час досудового розслідування може бути встановлено, що факт заподіяння майнової шкоди шляхом обману за відсутності ознак шахрайства, був пов'язаним використанням підроблених документів або їх підробкою. За таких умов вчинене слід кваліфікувати за сукупністю злочинів – за статтями 192 та 358 КК України.

Отже, враховуючи вище сказане, можна зробити висновок, що для підвищення ефективності досудового розслідування необхідно правильно розмежовувати склади злочинів, передбачених статтями 192 та 190 КК України, оскільки вони є суміжними. Також потрібно відрізнити форми вчинення злочину, передбаченого статтею 192 КК України з іншими статтями Кримінального кодексу (зокрема, статтею 212). Крім цього, при кваліфікації діянь, відповідальність за які передбачена статтею 192 КК України, потрібно звертати увагу на розмір завданої майнової шкоди, оскільки, якщо він буде меншим, ніж 50 неоподаткованих мінімумів доходів громадян, за умови відсутності ознак шахрайства, буде відсутня об'єктивна сторона злочину, а отже, і склад злочину, тобто, особа не буде нести кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел

1. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84687938> (дата звернення: 28.04.2020).
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. (дата звернення: 19.04.2020).
3. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. 5-те вид., допов. Х., Право, 2013. Т. 2 : Особлива частина. 1040 с.
4. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79358402> (дата звернення: 28.04.2020).